

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут журналістики

Кафедра журналістики та нових медіа

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

« 30 » 01 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Журналістика конфлікту: Журналістика кризових ситуацій для студентів

спеціальності

061 Журналістика

освітнього рівня

першого (бакалаврського)

освітньої програми

Журналістика

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 3031/20
Григорук
(підпис) (прізвище, ініціал)

« _____ » 20 20 р.

Київ – 2020

Розробники: Захаров В.В., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри журналістики та нових медіа

Викладачі: Дяченко М.В., викладач кафедри журналістики і нових медіа

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) журналістики та нових медіа

Протокол від « 20 » 01 _____ 2024 року № 6

Завідувач кафедри (голова циклової комісії) В.О. Гандзюк

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) _____

____ . ____ 20 ____ р.

Гарант освітньої (професійної / наукової) програми

(керівник проектної групи) (М.С. Васюків)

Робочу програму перевірено

____ . ____ 20 ____ р.

Заступник директора Інституту журналістики (О.А. Росінська)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (____), “ ____ ” ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (____), “ ____ ” ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (____), “ ____ ” ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (____), “ ____ ” ____ 20__ р., протокол № ____

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут журналістики

Кафедра журналістики та нових медіа

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

« 02 » *02* 2019 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Журналістика конфлікту

Змістовий модуль: Журналістика кризових ситуацій

для студентів

Напрямок підготовки 6.030301 «Журналістика»
освітнього рівня першого (бакалаврського)

Київ – 2019

Розробники: Захаров В.В., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри журналістики та нових медіа

Викладачі: Захаров В.В., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри журналістики та нових медіа

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) журналістики та нових медіа

Протокол від «___» _____ 2019 року №

Завідувач кафедри (голова циклової комісії) О.О. Семенець

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) _____

____ . ____ 20 ____ р.

Гарант освітньої (професійної / наукової) програми

(керівник проектної групи) (М.С. Васьків)

Робочу програму перевірено

____ . ____ 20 ____ р.

Заступник директора Інституту журналістики (О.А. Росінська)

Пролонговано:

на 20 ___/20___ н.р. _____ (_____), “___” ___ 20___ р., протокол № _____
на 20 ___/20___ н.р. _____ (_____), “___” ___ 20___ р., протокол № _____
на 20 ___/20___ н.р. _____ (_____), “___” ___ 20___ р., протокол № _____
на 20 ___/20___ н.р. _____ (_____), “___” ___ 20___ р., протокол № _____

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
Журналістика конфлікту Змістовий модуль: Журналістика кризових ситуацій		
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Курс	4	4
Семестр	8	8
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	0
Обсяг кредитів	2	0
Обсяг годин, в тому числі	60	60
Аудиторні	28	8
модульний контроль	4	-
семестровий контроль	2	2
самостійна робота (поточні консультації)	28	52
форма семестрового контролю	залік (комплексний)	залік (комплексний)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Журналістика кризових ситуацій» має формувати теоретичну базу бакалавра з журналістики, тому метою його вивчення є оволодіння студентами методологією створення медійних матеріалів, присвячених висвітленню кризових ситуацій, формування уявлень про специфіку інтерв'ювання людей, які постраждали внаслідок конфлікту, усвідомлення ролі ЗМК у вирішенні конфлікту.

Головне завдання курсу полягає в тому, щоб сформувати вміння створювати медійні матеріали про кризові ситуації для розміщення на різних платформах (ТВ, радіо, друкована преса, нові медіа).

Завданнями курсу є :

- формування знань про норми безпеки журналіста, який працює у кризових ситуаціях;

характеристика специфіки журналістської роботи з людьми, які постраждали ;

усвідомлення правових та етичних аспектів роботи журналіста в умовах кризових ситуацій;

вироблення компетентності у розробці матеріалу із врахуванням верифікації інформації, протидії маніпуляціям і фейкам;

оперування термінологією з галузі міжнародного гуманітарного права.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення курсу “Журналістика кризових ситуацій” студент знатиме :

норми безпеки журналіста, який працює в умовах кризових ситуацій;
особливості збору та обробки інформації у кризових ситуаціях;
способи протидії маніпуляціям і фейкам під час конфлікту;
етичні та правові засади роботи журналіста у кризових ситуаціях;
роль журналістики кризових ситуацій у вирішенні конфлікту.

Студент умітиме:

створювати медійні матеріали за стандартами журналістики кризових ситуацій;
застосовувати у професійній діяльності правові та етичні норми, які регулюють роботу журналіста в умовах кризових ситуацій;
проводити верифікацію інформації, відкидаючи фейки та не піддаючись маніпуляціям;
застосовувати крос-медійний підхід до висвітлення кризових ситуацій.

У результаті вивчення курсу студенти набувають такі **компетенції:**

фахові:

- ФК 1- здатність розуміти особливості та розмаїття суспільних процесів;
- ФК 2 – здатність знаходитися у контексті актуальних подій, які цікавлять споживачів інформації;
- ФК 4 – здатність оперативно збирати, аналізувати та систематизувати інформацію;
- ФК 6 – здатність подавати інформацію у різних формах, які притаманні кожному з видів ЗМК;

- ФК 7 – здатність нести відповідальність за результати журналістської роботи;
- ФК 8 – здатність працювати у команді;

загальні:

- ЗК 1 – здатність до комплексного вирішення проблем;
- ЗК 2 – здатність критично мислити;
- ЗК 3 – здатність до креативу;
- ЗК 5 – здатність координувати дії з іншими людьми;
- ЗК 7 – здатність до формулювання об'єктивних суджень;
- ЗК9 – здатність до комунікації.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторні					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульні	
Змістовий модуль I. Специфіка роботи журналіста у кризових ситуаціях							
Тема 1. <i>Український та зарубіжний досвід кризових ситуацій. Безпека журналіста в умовах кризових ситуацій</i>	6	2	2				2
Тема 2. <i>Професійні стандарти в умовах кризових ситуацій.</i>	8	2	2				4
Тема 3. <i>Особливості збору та обробки інформації в умовах кризових ситуацій (на прикладі Сходу України).</i>	10	2	2				6
Тема 4. <i>Журналістська етика у кризових ситуаціях.</i>	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	32	8	8				14
Змістовий модуль II. Роль журналістики у кризових ситуаціях							
Тема 5. <i>Протидія маніпуляціям в умовах конфлікту. Фейки та верифікація інформації.</i>	10	2	2				6
Тема 6. <i>Принципи поширення життєво важливої гуманітарної інформації у ЗМК.</i>	8	2	2				4
Тема 7. <i>Крос-медійний підхід до висвітлення кризових ситуацій.</i>	8	2	2				4
Модульний контроль	2						
Разом	28	6	6				14

Усього	60	14	14				28
--------	----	----	----	--	--	--	----

4.2. Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторні					Само стій на
		Ле к ц ії	Се м і н а р и	Прак тич ні	Лаб ора тор ні		
Тема 1. Безпека журналіста у кризових ситуаціях. Професійні стандарти. Журналістська етика при висвітленні кризових ситуацій.	32	2	2				28
Тема 2. Протидія маніпуляціям і фейкам. Верифікація інформації. Роль журналістики у поширенні життєво важливої гуманітарної інформації. Крос-медійний підхід у журналістиці кризових ситуацій.	28	2	2				24
Усього	60	4	4				52

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Специфіка роботи журналіста у кризових ситуаціях

Лекція 1. *Український та зарубіжний досвід кризових ситуацій. Безпека журналіста в умовах кризових ситуацій.* – 2 год.

Типологія криз. Поняття «журналістика кризових ситуацій», її визначальні характеристики та місце у термінології ЗМК. Кризові ситуації у житті сучасної України: протистояння на Майдані, зона проведення АТО та ООС. Короткий екскурс в історію української журналістики кризових ситуацій (висвітлення вибуху на ЧАЕС, пожежі на торф'яниках і т.д.). Українська журналістика про кризові ситуації за кордоном (миротворчі місії, збройні конфлікти). Розвиток журналістики кризових ситуацій в інших країнах (Ернест Гемінгвей (Хемінгуей), Анна Політковська). Норми безпеки в умовах кризових ситуацій (міжнародний досвід і практика). Специфіка роботи журналіста в умовах збройного конфлікту: оцінка ризиків та збір інформації у сірій зоні. Цифрова безпека (соцмережі). Що таке ОБСЄ і яка її роль у журналістиці кризових ситуацій.

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 11

Семінар 1. *Безпека журналіста в умовах кризових ситуацій: міжнародний досвід і практика (2 год.)*

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 11

Лекція 2. *Професійні стандарти в умовах кризових ситуацій.* – 2 год.

Баланс думок і дискусійність щодо його дотримання в умовах збройного конфлікту. Відокремлення фактів від коментарів. Оперативність як важливий стандарт і його роль у сучасній мультимедійній журналістиці. Повнота та її обмеження в умовах кризових ситуацій. Достовірність та винятки у використанні анонімних джерел. Правила дотримання стандарту точності.

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 5, 6, 9, 11

Семінар 2. *Стандарти журналістики кризових ситуацій (2 год.)*

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 5, 6, 9, 11

Лекція 3. *Особливості збору та обробки інформації в умовах кризових ситуацій (на прикладі Сходу України). – 2 год.*

Бійці АТО, ООС та внутрішньо переміщені особи як головні герої українських матеріалів із зони конфлікту. Специфіка інтерв'ювання людей, які постраждали внаслідок конфлікту. Принципи роботи журналіста з дітьми в умовах кризи. Ексклюзивність матеріалів про кризові ситуації і навіщо вона потрібна ЗМК.

Література основна: 1

Література додаткова: 3, 4, 7, 8, 15, 17

Семінар 3. *Особливості збору інформації у кризових ситуаціях (2 год.)*

Література основна: 1

Література додаткова: 3, 4, 7, 8, 15, 17

Лекція 4. *Журналістська етика у кризових ситуаціях. – 4 год.*

Міжнародні засади професійної етики в журналістиці. Кодекс етики українського журналіста. Що таке мова ворожнечі та стигматизація окремих груп людей. Етичні дилеми у журналістиці кризових ситуацій. Особливості висвітлення екстремальних ситуацій (насильство, смерть). Журналістські табу. Підбір коректної лексики та запитань.

Література основна: 1

Література додаткова: 3, 4, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 17

Семінар 4. *Етичні засади журналістики кризових ситуацій (2 год.)*

Література основна: 1

Література додаткова: 3, 4, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 17

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Роль журналістики у кризових ситуаціях

Лекція 5. *Протидія маніпуляціям в умовах конфлікту. Фейки та верифікація інформації. – 2 год.*

Фейки та дезінформація як інструмент маніпуляції. Ознаки маніпуляції. Критичне мислення та емоційність у умовах кризових ситуацій. Способи перевірки акаунтів у соцмережах. З'ясування достовірності фото- та відеоматеріалів.

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 14

Семінар 5. *Верифікація інформації у журналістиці кризових ситуацій (2 год.)*

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 14

Лекція 6. Робота журналіста в умовах конфлікту та міжнародне гуманітарне право. Роль ЗМК у поширенні життєво важливої гуманітарної інформації. – 2 год.

Норми та терміни міжнародного гуманітарного права: навіщо журналісту їх знати. Дефініція життєво важливої гуманітарної інформації. Взаємодія засобів масової комунікації та гуманітарних організацій. Способи поширення гуманітарної інформації. Відповідальність журналіста у випадку надання гуманітарної інформації. Як журналісти сприяють закінченню конфліктів.

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 7

Семінар 6. Принципи поширення життєво важливої гуманітарної інформації у ЗМК (2 год.)

Література основна: 1

Література додаткова: 2, 7

Лекція 7. Крос-медійний підхід до висвітлення кризових ситуацій. – 2 год.

Принципи співпраці з різноформатними засобами масової комунікації. Навіщо це потрібно журналісту? Специфіка виробництва журналістського продукту для телебачення, радіо, друкованої преси та нових медіа. Особливості роботи журналіста-фрілансера в умовах кризових ситуацій.

Література основна: 1, 2

Література додаткова: 12, 15, 22, 25, 26

Семінар 7. Крос-медійність у журналістиці кризових ситуацій

Література основна: 1, 2

Література додаткова: 12, 15, 22, 25, 26

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-ть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	Максимальна к-ть балів	Кількість одиниць	Максимальна к-ть балів
Відвідування лекцій	1	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3
Робота на семінарському занятті	10	4	40	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	30	2	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом: 184			103		81
Максимальна кількість балів	184				
Розрахунок коефіцієнта					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль I

Специфіка роботи журналіста у кризових ситуаціях

Завдання 1. Опишіть послідовний перелік дій журналіста, який збирається у зону конфлікту. Які правила він повинен пам'ятати, перебуваючи в умовах кризових ситуацій?

Завдання 2. Змоделюйте два інтерв'ю з внутрішньо переміщеними особами (дорослою і підлітком), дотримуючись професійних та етичних стандартів журналістики.

Завдання 3. Напишіть питання, які Ви задавали бійцям АТО, ООС під час інтерв'ю.

Змістовий модуль II

Роль журналістики у кризових ситуаціях

Завдання 1. Підготуйте телевізійний матеріал (ВМЗ і СНХ) про життєво важливу гуманітарну інформацію. Який відеоряд Ви запропонували б використати у ВМЗ?

Завдання 2. Підготуйте матеріал про останні події на лінії зіткнення у форматі телевізійних новин, повідомлення на радіо, статті у щоденну газету та публікації у Facebook.

Критерії оцінювання самостійної роботи (кожне завдання – 10 балів)

відповідність змісту;

повнота і ґрунтовність викладу;

доказовість і логічність викладу;

термінологічна коректність;

здатність до обґрунтування висновків;

креативність;

володіння нормами літературної мови і культури письмової відповіді.

6.3. Форма проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Контрольна модульна робота включає:

два питання для перевірки самостійно виконаних завдань.

Критерії оцінювання:

кожне з питань для перевірки самостійно виконаних завдань - 12,5 б. (макс.), для цього вони мають відповідати наступним критеріям:

відповідність змісту;

повнота і ґрунтовність викладу;

доказовість і логічність викладу;

термінологічна коректність;

здатність до обґрунтування висновків;

креативність;

володіння нормами літературної мови і культури письмової відповіді.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Підсумкове оцінювання знань студентів з модуля «Журналістика кризових ситуацій» відбувається у межах комплексного заліку з дисципліни «Журналістика конфлікту». Відповідно залікова оцінка складається з двох

компонентів: блок журналістського розслідування - 50 балів і блок журналістики кризових ситуацій - 50 балів.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
відмінно	100-90
дуже добре	82-89
добре	75-81
задовільно	69-74
достатньо	60-68
незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 60 год., з них: лекційні – 14 год., семінарські – 14 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 28 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII
Модулі	Змістовий модуль I Специфіка роботи журналіста у кризових ситуаціях				Змістовий модуль II Роль журналістики у кризових ситуаціях		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7
Дати							
Теми лекцій	Український та зарубіжний досвід кризових ситуацій. Безпека журналіста в умовах кризових ситуацій. – 1 б.	Професійні стандарти в умовах кризових ситуацій. – 1 б.	Специфіка збору та обробки інформації в умовах кризових ситуацій (на прикладі Сходу України). – 1 б.	Журналістська етика у кризових ситуаціях. – 1 б.	Протидія маніпуляціям в умовах конфлікту. Фейки та верифікація інформації. – 1 б.	Робота журналіста в умовах конфлікту та міжнародне гуманітарне право. Роль ЗМК у поширенні	Крос-медійний підхід до висвітлення кризових ситуацій. – 1 б.

	ситуації. – 1 б.					життєво важливої гуманітарної інформації. – 1 б.	
Теми семінарських занять	Безпека журналіста в умовах кризових ситуацій: міжнародний досвід і практика. – 11 б.	Стандарти журналістики кризових ситуацій. – 11 б.	Особливості збору інформації у кризових ситуаціях. – 11 б.	Етичні засади журналістики кризових ситуацій. – 11 б.	Верифікація інформації у журналістиці кризових ситуацій. – 11 б.	Принципи поширення життєво важливої гуманітарної інформації у ЗМК. – 11 б.	Крос-медійність у журналістиці кризових ситуацій. – 11 б.
Види поточно го контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік (комплексний)						

8. Рекомендовані джерела

Основна література

Буроменський М., Штурхецький С., Білз Е., Бетц М., Шюпп К., Казанжи З. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. - К.: «Компанія ВАІТЕ», 2016. - 118 с.

Додаткова література

1. Бесемер Х. Медиация. Посредничество в конфликтах / Х. Бесемер, перевод с нем. Н.В. Маловой. – Калуга: «Духовное познание», 2004. – 176 с.
2. Внутренне перемещенные лица. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.refworld.org.ru/idps.html.
3. Гальтунг Й. Трансформація конфлікту мирними засобами. Трансцендентний метод. – Діалог різноманітностей, № 12 (50), грудень 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://empedu.org.ua/content/transformaciya-konfliktu-mirnimi-zasobami>. Експрес-оцінка психологічного становища дітей у Донецькій області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unicef.org/ukraine/ukr/Rapid_Psychosocial_Assesment_of_Children_in_Donetsk%20blast_ua.pdf
4. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / Інститут масової інформації. — Київ: ТОВ “Софія-А”, 2016. — 184 с.
5. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. ред. В.М. Петюха, Л.В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.
6. Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
7. Закон України від 22.11.2014 № 4490а-1 «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
8. Криза. Кризове втручання // Соціальна робота. Короткий енциклопедичний словник. – К.: ІВО АПН, ДЦССМ. – 2002. – С. 245–246.

9. Критична ситуація. Самореалізація: словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / [За ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової]. – К.: УДЦССМ. – 2000. – 260 с.
10. Мещерякова О.В. Операція ООН з підтримання миру: усунення двозначностей. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VKhnuvs/2008_42/42/11.pdf.
11. Нескородев С.Н. Конфліктологія: учебное пособие / С.Н. Нескородев. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2015. – 196 с.
12. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник / М.І. Пірен. – К.: МАУП, 2003. – 360 с.
13. Посібник з верифікації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://verificationhandbook.com/book_ua/
14. Практики громадських ініціатив. Збірка практик, створена та надрукована в рамках проекту ПРООН «Оперативне реагування на соціальні та економічні проблеми ВПО в Україні». – 2015. – 48 с.
15. Профілактика конфліктів, трансформація правосуддя, забезпечення миру. Глобальне дослідження впровадження резолюції 1325 Ради Безпеки Об'єднаних Націй: довідкова інформація. – США: ООН Жінки, 2015. – 9 с.
16. Трубавіна І.М. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа соціальнопедагогічної роботи з ними. – Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [наук. журнал]. – Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2015.– № 8 (52). – С. 434–464.